پارسیان دژ
تاریخ، فرهنگ و میراث ایران

مجموعهٔ مقاله‌ها
نسخهٔ ماندگار

دکتر سیدجواد طباطبایی

احسان نراقی - غربت غرب - دکتر جواد طباطبایی

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی
انتشار: ۲۰ آذر ۱۳۹۵ · ۲ دقیقه مطالعه

چکیدهٔ مقاله

به‌گفته‌ی احسان نراقی داستان «قربت شرقی» (به‌چه؟!) در برابر «غربت غرب» است: «... قدرت غرب از غرقه‌شدن در واقعیت سرچشمه می‌گیرد، اما شکوه تاریخ شرق از درخشش لایزال حقیقت است. اکنون ما ناگزیریم که واقعیت غرب و حقیقت شرق را درهم‌آمیزیم و یگانه کنیم و این کاری‌است بس گران و دشوار و در عین حال بس دل‌انگیز و هیجان‌آور.» یدیهی است که درباره‌ی این سخنان احسان نراقی تردیدهایی جدی وجود دارد. این سخنان، شالوده‌ی نظریِ روشی نسنجیده در بررسی تاریخ اندیشه در ایران است. احسان نراقی به عنوان جا

پارسیان دژ / دکتر سیدجواد طباطبایی

به‌گفته‌ی احسان نراقی <آن‌چه خود داشت> داستان «قربت شرقی» (به‌چه؟!) در برابر «غربت غرب» است:

«... قدرت غرب از غرقه‌شدن در واقعیت سرچشمه می‌گیرد، اما شکوه تاریخ شرق از درخشش لایزال حقیقت است. اکنون ما ناگزیریم که واقعیت غرب و حقیقت شرق را درهم‌آمیزیم و یگانه کنیم و این کاری‌است بس گران و دشوار و در عین حال بس دل‌انگیز و هیجان‌آور.»

یدیهی است که درباره‌ی این سخنان احسان نراقی تردیدهایی جدی وجود دارد. این سخنان، شالوده‌ی نظریِ روشی نسنجیده در بررسی تاریخ اندیشه در ایران است.

احسان نراقی به عنوان جامعه‌شناس، توجهی ندارد که واقعیت غربی بر مبنای حقیقت غربی است و بنابراین بر مبنای حقیقت شرقی، جز واقعیت موجود برنمی‌آید.

بدیهی است که تلفیق میان حقیقت شرق با واقعیت غرب، از عمده‌ترین مفردات «ایدئولوژی‌های جامعه‌شناسانه» است. خیال‌اندیشی این‌گونه از ارزیابی نادرست دوگانه‌ای نسبت به ماهیت «سنّت» در شرق و تحوّل اندیشه در مغرب‌زمین برخاسته‌است.

این ارزیابی از شرق و انسان شرقی، شالوده‌ی نظری دریافت و تفسیری «ایدئولوژیکی» است که احسان نراقی از تاریخ اندیشه در ایران بدست داده است، اما در آن نه مبنای عقیده‌ی شرقی به محدود بودن آزادیِ او -که البته در اندیشه‌ی شرقی فاقد هرگونه بنیاد نظری است- روشن است و نه مبنای نظری آزادی غربی که همه‌ی اندیشه‌ی غربی کوششی در جهت بنیادگذاری شالوده‌ی نظری آن است.

به اشاره بگویم که «سرسپردگی به حق» در تاریخ گذشته‌ی ایران با توجه به سنت و اندیشه‌ای امکان‌پذیر شده بود که دیری است جز شبحی از آن بر جای نمانده است و احضار آن شبح به یاری افسون «ایدئولوژی‌های جامعه‌شناسانه»، از سویی راه تأسیس نوآیین را خواهد بست، زیرا توهّم «آن‌چه خود داشت...» توان هرگونه کوششی را از میان خواهد بُرد و از سوی دیگر امکان درک سنت اندیشه از دست خواهد رفت.

ابن‌خلدون و علوم اجتماعی
صصص۳۴، ۳۵، ۳۶
دکتر جواد طباطبایی

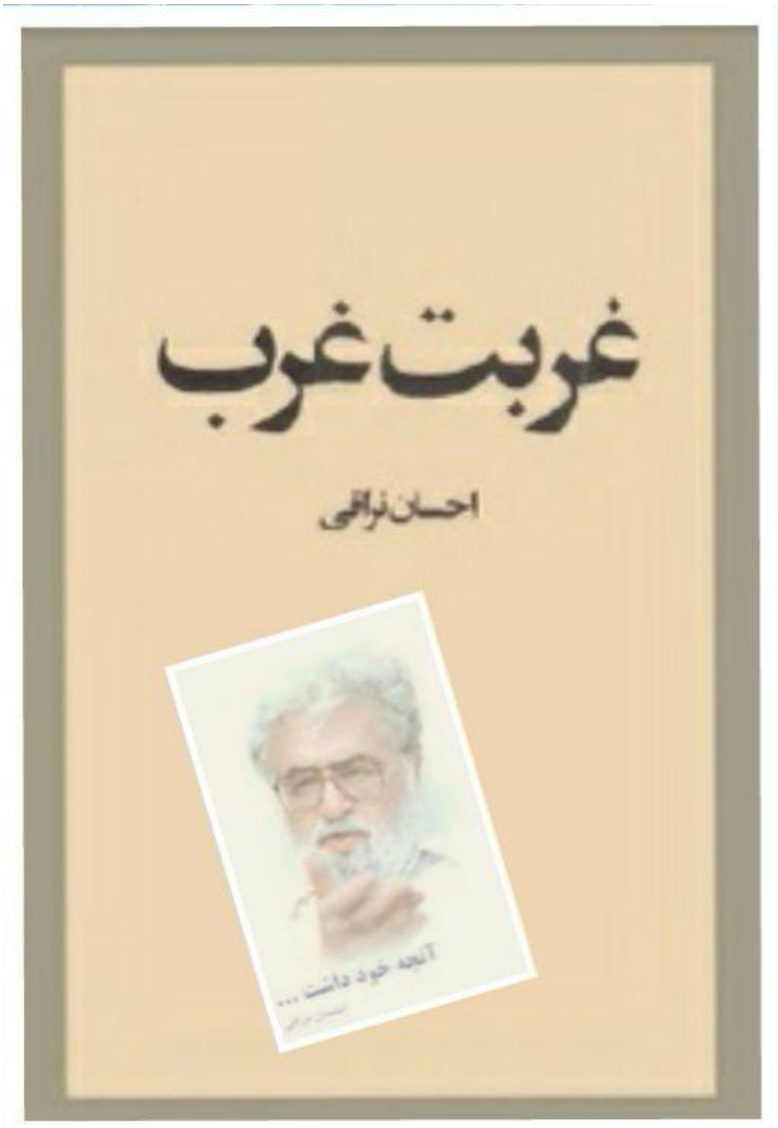

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «احسان نراقی - غربت غرب - دکتر جواد طباطبایی»، پارسیان دژ، ۱۳۹۵.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وب‌سایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

https://parsiandej.ir/articles/1893/pdf/احسان-نراقی-غربت-غرب-دکتر-جواد-طباطبا.pdf

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵